

Kandidatuur Amsterdam 1992 onder een strakke overheidsregie

Jan Rijpstra¹

Dit artikel is een onderdeel van mijn promotieonderzoek naar de rol van het Nederlandse Parlement in de ontwikkeling van het sportbeleid tussen 1814 en 1994. In het onderstaande artikel wordt beschreven hoe de rijksoverheid de teugels strak in handen neemt bij de kandidatuur van Amsterdam 1992. Tegelijkertijd kan worden geconcludeerd dat de Tweede Kamer geen rol van betekenis speelde.

De kandidatuur van Amsterdam 1992

Het was IOC-president Samaranch, afkomstig uit Barcelona, die tijdens zijn bezoek aan Nederland in 1983 aangaf dat het goed zou zijn dat een stad uit Nederland zich ook kandidaat zou stellen voor de organisatie van de Olympische Spelen in 1992 (De Heer 2000: 256). Het NOC-bestuur, onder leiding van vice-voorzitter Anneke le Coultre, was enthousiast en het bracht begin 1984 een onderzoeksrapport uit waarvan de conclusie luidde 'dat het houden van de Spelen in Amsterdam/Almere of Rotterdam haalbaar was' (IWOS 92, 1984: 3). Toenmalig WVC-staatssecretaris Van der Reijden was overdonderd toen Le Coultre hem dit meedeelde en hem vertelde dat hierover al contact met minister-president Ruud Lubbers was geweest (Van der Reijden 2006: 177). Vanuit een politiek perspectief was het niet verwonderlijk dat er steun in het kabinet (CDA-VVD) voor een mogelijke kandidatuur was, gezien de sterke VVD-inbreng in het NOC (Van der Reijden 2006: 177).

Duidelijk was dat het NOC zijn plannen niet zonder steun van de rijksoverheid kon realiseren, met als gevolg dat het NOC en staatssecretaris Van der Reijden op 5 maart 1984 een 'Adviesgroep Olympische Spelen' instelden onder leiding van Shell-topman Gerrit Wagner. Deze adviescommissie kreeg als opdracht dat 'zowel aan de Nederlandse Regering als aan het Nederlands Olympisch Comité advies uit gebracht zou worden over de al of niet wenselijkheid van een Nederlandse kandidatuur als gastland voor de Olympische Zomerspelen van 1992 en in geval van een positief advies, op naam van welke van de steden, die zich hiervoor hadden aangemeld, de kandidatuur zou dienen te worden gesteld omdat het

IOC-charter dit zo voorschreef' (IWOS 92, 1984: 3). De conclusie van de Adviescommissie luidde dat Nederland in staat was om de Spelen te organiseren en dat er meer opbrengsten dan kosten voor Nederland zouden zijn. Op basis daarvan gaf ze het advies aan de Regering en het NOC om zich in juli 1984 in Los Angeles officieel kandidaat te stellen (IWOS 92, 1984: 6). Voor wat betreft de keuze van de stad kwam de Adviescommissie tot het oordeel dat Amsterdam en Rotterdam, die zich beide kandidaat hadden gesteld, elkaar weinig ontliepen 'maar dat de grote internationale bekendheid van Amsterdam en zijn toeristische reputatie in de gehele wereld de doorslag gaven' om Amsterdam als stad aan te wijzen voor de organisatie van de Olympische Zomer Spelen in 1992 (IWOS 92, 1984: 7).

Naast de Adviesgroep stelde de Ministerraad op 9 maart 1984 een Interdepartementale Werkgroep in, die als opdracht meekreeg om de Adviesgroep van Wagner van informatie te voorzien en, nadat de Adviescommissie haar conclusies had getrokken, een regeringsstandpunt voor te bereiden. In deze Interdepartementale Werkgroep (IW), die onder leiding van de secretaris-generaal van WVC stond, waren de 12 departementen vertegenwoordigd (IWOS 92, 1984:1).

De IW vergaderde op 15 maart, 23 maart, 30 maart en 26 april 1984. De Adviesgroep Olympische Spelen van Wagner bracht op 26 april 1984 haar bevindingen naar buiten, waarna de IW op 3 mei 1984 een concept-regeringsstandpunt formuleerde. De conclusies en aanbevelingen van de IW laten geen unanimitieit zien:

'Een meerderheid van de IW kan zich met dit advies [van de Adviescommissie Olympische Spelen] verenigen. Ook zij vindt dat Nederland over voldoende mogelijkheden beschikt (dan wel in 1992 kan beschikken) om de Spelen te organiseren' (IWOS 92, 1984: 51).

De departementen van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Financiën stemden niet in met het positieve advies van de Adviescommissie Olympische Spelen. Hun overwegingen waren gelegen in het feit dat zij zich niet konden vinden in de aanname dat de gevraagde overheidsga-

rantie kon worden terugverdiend. In de berekening van de IWOS waren de kosten begroot op 1.7 miljard gulden en de te verwachten opbrengsten op 1.45 miljard gulden (IWOS 92, 1984: 63). De kosten voor de rijksoverheid werden door de IW op 250 miljoen gulden geraamd, maar dat bedrag zou kunnen oplopen tot 450 miljoen in verband met andere kosten, bijvoorbeeld voor handhaving openbare orde en veiligheid. Naar de mening van beide departementen zouden de spin off-effecten uiterst onzeker zijn. Het Rijk zou in hun ogen niet-overzienbare verplichtingen kunnen aangaan, waarvan de budgettaire gevolgen groot konden zijn (IWOS 92, 1984: 55).

Rol van de Tweede Kamer

Bij een zo groot project zou het logisch zijn de Tweede Kamer in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken. De gang van zaken was een andere. Het was het Tweede-Kamerlid Schutte van de GPV die op donderdag 15 maart 1984 mondelinge vragen stelde aan de staatssecretaris van WVC over de financiële risico's van de organisatie van de Olympische Zomerspelen in Nederland (Handelingen TK 15 maart 1984: 3789). Schutte stelde zijn vragen naar aanleiding van een bericht in *NRC Handelsblad* van 6 maart 1984, waarin werd verwezen naar een opmerking van de staatssecretaris over waarborgen van de regering voor de organisatie van de Olympische Spelen in Nederland. Schutte betoogde dat de Olympische Spelen financieel gezien nogal eens op een fiasco uitliepen. Schutte

wilde van de staatssecretaris van WVC horen hoe het nu precies zat. Staatssecretaris Van der Reijden ging in zijn antwoord in op het in gang gezette proces zoals hier boven reeds beschreven. Ook gaf hij aan dat het Rijk garanties zou moeten afgeven om het evenement mogelijk te maken. Hij verwees in dit kader naar de op 15 maart ingestelde Interdepartementale Werkgroep, die zich verder over de financiën zou buigen en een advies aan de regering zou geven.

Zoals gemeld bood de IWOS 92 op 3 mei 1984 haar Nota aan. Vervolgens werd die op 15 juni 1984 in de Ministerraad besproken. Dat hier ruim een maand tussen zat, had te maken met de formele gang van zaken van het inbrengen van Nota's in de Ministerraad. Verschillende voorfasen, zoals die van de Onderraad, moesten worden gepasseerd voordat er een finale besluitvorming in de Ministerraad kon plaatsvinden. In de vergadering van de Ministerraad van 15 juni 1984 werd besloten dat als Amsterdam door het IOC werd gekozen en er een exploitatietekort zou ontstaan, de overheid dit tekort zou afdekken tot een maximum van 250 miljoen gulden (TK 18 426 nr.1). Staatssecretaris Van der Reijden stuurde op 16 juni 1984 het besluit naar de Kamer, evenals de Nota van de IWOS 92.

Vanaf dat moment werd er hard gewerkt. Voor 1 juli 1985 moest een commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van het ministerie van WVC, het NOC en de gemeente Amsterdam, een definitieve opzet voor de infrastructuur en de organisatie van de Spelen in Nederland maken. Een tweede commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de meest betrokken departementen, het bedrijfsleven en de gemeente Amsterdam, moest inzicht geven in de financiële consequenties voor de overheid en dat eveneens voor 1 juli 1985.

Tien dagen voor het verschijnen van de brief van 16 juni aan de Kamer sprak, in de marge van een uitgebreide commissie-vergadering over het sportbeleid, CDA-er Hennekam zijn steun aan Amsterdam als kandidaat-stad uit (UCV 105, Vaste commissie voor Welzijn en Cultuur; 6 juni 1984). Kamerlid Keja van de VVD vroeg of de staatssecretaris er rekening mee had gehouden dat naast de Olympische Spelen ook de Paralympische Spelen georganiseerd moesten worden. Hij verwees naar de situatie van de Spelen in Los Angeles, waar het zwemmen voor gehandicapten niet doorging, omdat men het commercieel niet rond kon krijgen (UCV 105 1984: 10). Voor het overige werd er

geen aandacht besteed aan de mogelijke komst van de Spelen naar Amsterdam. Ook over het besluit van het Kabinet op 15 juni om onder voorwaarden akkoord te gaan met de kandidatuur van Amsterdam voor de Olympische Spelen in 1992 en een garantie te geven voor het afdekken van een mogelijk exploitatietekort, werd door de Tweede Kamer geen debat gevoerd.

Financieel-economische werkgroep

Op 25 oktober 1984 stuurde staatssecretaris Van der Reijden een tweede brief naar de Kamer. Daarin werd melding gemaakt van het besluit van het Kabinet om een financieel-economische werkgroep in te stellen en een Raad van Beheer, met een drietal subcommissies. Tevens deelde het Kabinet mee 2 miljoen gulden beschikbaar te stellen voor de voorbereiding van de organisatie van de Nederlandse kandidatuur (TK 1984-1985: 18 426 nr.2).

De financieel-economische werkgroep, met daarin vertegenwoordigd de daarvoor in aanmerking komende departementen, zou onder het voorzitterschap van de secretaris-generaal van het departement van WVC vallen en was in eerste instantie een rijksaangelegenheid. Amsterdam en het bedrijfsleven zouden echter bij de werkzaamheden worden betrokken. Voor het voorzitterschap van de Raad van Beheer werd naar een neutrale en competente persoonlijkheid gezocht die nationale bekendheid had. Hij moest het vertrouwen hebben van de regering, de gemeente Amsterdam en het bedrijfsleven. De heer Max Geldens werd voorzitter van de Raad van Beheer. Geldens was afkomstig uit management en adviesbureau McKinsey & Company. De directeur van de Stichting Olympische Spelen Amsterdam 1992 werd Krijn Reitsma, eveneens afkomstig van McKinsey.

Een drietal subcommissies moesten onder de Raad van Beheer vallen:

een 'subcommissie 1985': deze zou uiterlijk in mei 1985 een voorstel aan de ministerraad en de gemeente Amsterdam moeten doen, waarna de financieel-economische werkgroep voor 1 juli 1985 via de staatssecretaris van WVC hierover een advies aan de ministerraad moest uitbrengen;

een 'subcommissie 1986': deze zou nadat de ministerraad akkoord was gegaan met de Nederlandse kandidatuur op naam van Amsterdam, dit voorstel aan het IOC zou aanbieden.

een 'subcommissie 1992': zij werd verantwoordelijk voor de uiteindelijke organisatie van de Olympische Spelen 1992.

De voorbereidingskosten tot medio 1986 werden op circa 6.5 miljoen gulden geraamd, waarbij het ministerie van WVC 1.250.000 gulden en het ministerie van Economische Zaken 750.000 gulden beschikbaar stelde. De overige 4.5 miljoen gulden moesten, en dat was een voorwaarde voor het verstekken van de 2 miljoen gulden van het Rijk, door de gemeente Amsterdam, het bedrijfsleven en de sportwereld worden opgebracht. Dat het ministerie van WVC de touwtjes strak in handen nam, bleek ook uit de passage uit de brief waarin de Staatssecretaris van WVC schreef dat 'uiteraard de Interdepartementale Werkgroep Olympische Spelen 1992 zal blijven bestaan als interdepartementaal coördinatie-orgaan met een klankbord functie.' De financieel-economische werkgroep, eveneens onder voorzitterschap van de secretaris-generaal van WVC kreeg in feite de gehele controle:

'De financieel-economische werkgroep zal door vroegtijdige contacten met de subcommissies reeds voorbereidende werkzaamheden dienen te verrichten. Tevens zal zij adviseren over de voorbereidingskosten en coördineren ten aanzien van de financiële betrokkenheid van het Rijk bij de organisatie. Na het verkrijgen van de nominatie zal de werkgroep bovendien een financiële controle-functie verkrijgen in verband met de garantiestelling van de zijde van de overheid.' (TK 1984-1985, 18 426, nr. 2).

Inmiddels waren er in 1986 verkiezingen voor de Tweede Kamer geweest, trad het kabinet Lubbers II aan en werd staatssecretaris Van der Reijden opgevolgd door Dick Dees (VVD).

Een jaar later stemde het IOC over de kandidaten voor de organisatie van de Spelen in 1992.

Amsterdam werd het niet. Al in de eerste stemmingsronde op 17 oktober 1987 viel Amsterdam, dat slechts vijf stemmen kreeg, af. Barcelona werd als stad voor 1992 gekozen.

Op verzoek van de Tweede Kamer informeerde staatssecretaris Dees in zijn brief van 10 februari 1987 de Kamer over de uitkomsten van de stemming en de gevolgen voor het Nederlandse evenementen- en accommodatiebeleid (Tweede Kamer 1986-1987: 18 426 nr. 3). Dees was duidelijk over de toekomst: 'Nu de Olympische Spelen niet aan Amsterdam zijn toegewezen vervalt dan ook de financiering.' Immers de financiële middelen ten behoeve van de vele investeringen in accommodaties zouden vrijwel uitsluitend afkomstig zijn uit de opbrengsten van de Olympische Spelen.

Na afloop van de slotpresentatie op 16 oktober 1986 van Amsterdam 1992 stonden premier Ruud Lubbers (links) en Amsterdams burgemeester Ed van Thijn de pers te woord. Foto: Cor Smulders. ANP Historisch Archief.

In het kort kwam de brief van Dees erop neer dat aan alle initiatieven van het Rijk een einde was gekomen en dat 'het niet in mijn voornemen ligt, gegeven deze situatie, nadere initiatieven ter zake van "Olympische" accommodaties te nemen'. Daartoe waren de beheerders van de betrokken accommodaties zelf heel wel in staat, aldus Dees.

Weinig discussie

Op 11 mei 1987 sprak de Tweede Kamer in een Uitgebreide Commissie Vergadering (UCV) over bovenstaande brief, over de nota Sportgezondheidszorg en de nota Evaluatie SNS (Stichting Nationale Sporttotalisator) (UCV 68: 11 mei 1987). De Kamerleden besteedden zeer weinig woorden aan de brief. Worrell (PvdA):

'Mijn fractie onderschrijft het oordeel van de regering, dat het, gegeven het feit dat de Olympische Spelen 1992 niet in Amsterdam plaatsvinden, niet in het voornemen van de regering ligt om nadere initiatieven te nemen als het gaat om Olympische accommodaties. Vooralsnog zien wij ook geen mogelijkheden om uit andere fondsen geweldig

veel extra middelen te realloceren om hiermee aan de gang te kunnen gaan.' (UCV 68 1987: 68-5). Hennekam (CDA) '...Hoe het ook zij, het beleid van voor de Olympische kandidatuur wordt dus hernomen. Het leven, inclusief het sportleven, hervindt zijn normale en voor Amsterdam dus beperkte loop. Wat ons betreft is het aan de politici en bestuurders hier en wellicht in Amsterdam en Rotterdam van het jaar 2000 of later om desgewenst dan nog eens te bezien of een poging gewaagd moet worden de Olympische Spelen binnen onze landsgrenzen te krijgen. Voor vandaag kunnen wij de boeken op dat punt sluiten.' (UCV 68 1987: 68-7).

De Kamerleden Eisma (D66) en Keja (VVD) waren de enigen die in hun bijdragen dieper ingingen op de brief van de staatssecretaris. Voor Eisma ging het niet alleen om de Olympische Spelen, maar ook om het alsnog benutten van al die zaken, samenhangende met alle organisatorische en financiële inspanningen, die behoorden bij de poging om de Olympische Spelen 1992 naar Nederland te krijgen. Hij constateerde dat er elan in Nederland was ontstaan en vroeg zich af wat je daar nu mee deed. Eisma was teleurgesteld over de brief van de staatssecretaris en hij citeerde hieruit:

'Het was onze bedoeling geweest om datgene wat was opgebouwd aan organisatiestructuur en geplande sportfaciliteiten nog zoveel mogelijk ten goede te doen komen aan de topsport in Nederland.' (UCV 68 1987: 68-13).

Eisma had graag gezien welke accommodaties in Nederland in aanmerking zouden kunnen komen voor internationale wedstrijden, omdat de eisen van de internationale federaties lager waren dan die van het IOC. Eisma deed zijn uitspraak, omdat hij vond dat er meer wereldkampioenschappen naar Nederland zouden moeten komen. Hij deed de suggestie aan de staatssecretaris om met een topsportaccommodatieplan te komen. De D66-er dacht hierbij aan roei- en andere watersportfaciliteiten en aan een indooratletiekaccommodatie. Hij zag een samenwerking tussen overheden, sport en bedrijfsleven voor zich waarbij het ministerie van WVC coördinerend en initiërend zou kunnen zijn. Eisma vroeg de staatssecretaris om het op handen zijnde evaluatierapport over de mogelijke organisatie van de Olympische Spelen in Amsterdam naar de Kamer te sturen, zodat er later over gediscussieerd kon worden (UCV 68 1987: 68-13 en 14).

VVD-er Keja vond de brief van de staatssecretaris ook

wat teleurstellend en trok de conclusie dat er weer op de oude voet werd verdergegaan, zodat er slechts incidenteel bekeken werd of de realisatie van een grote accommodatie mogelijk zou zijn. Keja stelde dat er tijdens het Olympische project veel ervaring door het gemeentebestuur van Amsterdam en het NOC was opgedaan en die ervaring, aldus Keja, kon toch niet zomaar in de prullenbak gegooid worden? Hij sloot zich verder aan bij de woorden van Eisma (UCV 68 1987:68-16).

Staatssecretaris Dees stelde in zijn betoog dat de kandidatuur van Amsterdam had aangetoond dat er bij de topsport een goede samenwerking mogelijk was tussen de sportwereld, het bedrijfsleven, de verschillende overheden en de media. Ook ging hij in op het 'elan' waar Eisma mee was gekomen. Dees gaf aan dat er in 1986 dertien wereld- en Europese kampioenschappen in Nederland waren georganiseerd, waarmee hij wilde zeggen dat het wel meeviel met de beperkingen aan topsportaccommodaties. Maar hij deed de toezegging dat de overheid daar waar er knelpunten in Nederlandse accommodaties waren, zou bekijken in welke mate een extra bijdrage gegeven kon worden (UCV 68 1987:68-21).

Eindverslag Stichting Olympische Spelen Amsterdam 1992

Het eindverslag van de Stichting Olympische Spelen Amsterdam 1992 kwam in mei 1987 gereed. Staatssecretaris Dees stuurde de Kamer dit eindverslag toe. Tussen de oprichting van de Stichting op 1 november 1984 en haar ontbinding in 1987 bedroegen de kosten 17.58 miljoen gulden. De kosten van de Stichting werden als volgt gefinancierd:

Rijksoverheid	4.752.000
Gemeente Amsterdam	2.877.000
Comité Fondsenwerving	8.350.000
Donateursactie/Loterij	663.000
Merchandising	916.000
Overige	28.000

Niet inbegrepen waren de kosten van de presentatie van de kandidatuur van Amsterdam in 1984 in Los Angeles, noch de kosten van de werkzaamheden en de materiële bijdragen van vele organisaties en instellingen. Ook de voorbereidingen van alle werkzaamheden tussen 1982 en medio 1984 door of onder leiding van het NOC, de gemeenten Amsterdam en Rotterdam, de rijksoverheid en de Commissie Wagner, waren niet

meegeteld (*Eindverslag*: 33).

Van de zes conclusies uit het *Eindverslag* volgen hieronder de meest in het oog springende:

1. 'Nederland kan zeer wel grootschalige internationale evenementen verwerven. Daartoe zijn een duidelijke nationale doelstelling, een goede organisatie en een adequate juridische vorm vereist' (Stichting OS Amsterdam 1992: 43).

Met name de goede samenwerking tussen sportorganisaties, overheid, bedrijfsleven, omroep en vele andere particulieren en de bestuurders en medewerkers die over internationale ervaring en talenkennis beschikten, droegen hieraan bij. Ook de onafhankelijkheid van de Stichting werd als een belangrijk gegeven gezien.

2. 'Een doelbewuste en gerichte strategie vormt een essentiële voorwaarden voor het succes. De ontwikkeling en een succesvolle uitwerking daarvan vereisen evenwel nauwe relaties met de internationale organisaties, waarvan de leden of organen de relevante beslissingen nemen.' (Stichting OS Amsterdam 1992: 43 en 44).

Men constateerde dat er slechts een beperkt aantal Nederlandse sportbestuurders zitting had in het bestuur van de internationale sportfederaties. Nederland had één IOC-lid, de heer Kerdel, maar die kon door ziekte geen rol van betekenis spelen. De eventuele benoeming of herbenoeming van Nederlanders in het IOC zou actief ondersteund moeten worden en vroegtijdig voorbereid.

'Een aanzienlijk deel van de medewerkers en middelen van de Stichting zijn ingezet om een breed draagvlak in Amsterdam, en Nederland te krijgen. Een breed draagvlak is noodzakelijk voor het welslagen van de voorbereidende fase en een eventuele uitvoering, maar geen garantie voor spontane en actieve steunverlening en voorkomt evenmin acties van kleine groepen tegenstanders. Een actieve en kritisch positieve houding van de media is onontbeerlijk' (Stichting OS Amsterdam 1992: 44 en 45).

De tegenstanders waren met name gegroepeerd rondom Saar Boerlage met de beweging 'N'Olympics', die met een agressieve bejegening van IOC-leden, zoals het sturen van marihuana in een envelop, en het bespuwen en uitschelden van IOC-leden en hun partners, veel negatieve publiciteit genereerden (Van der Reijden

2006: 187-191). De Nederlandse samenleving was positief. Uit een enquête uit 1986 bleek dat 88% van de ondervraagden zich een voorstander verklaarde om de Olympische Spelen naar Nederland te halen (Stichting OS Amsterdam 1992: 45).

3. 'Voor het verwerven van grootschalige internationale projecten, zoals de Olympische Spelen, moet in een zo vroeg mogelijk stadium begonnen worden met zowel planning als promotie. Dit vereist een snelle en onvoorwaardelijke besluitvorming op een vroeg tijdstip' (Stichting OS Amsterdam 1992: 46).

Gewaakt moet worden voor een te gedetailleerde planning in de beginfase, dat vertraagt de besluitvorming. Een op hoofdpunten weldoordacht plan was voor het IOC reeds voldoende geweest, omdat na de nominatie, zo leerden de ervaringen met Montreal (1976), Moskou (1980) en Los Angeles (1984), plannen weer werden gewijzigd. Tevens was het gewenst, om voor de verwerving van internationale prestigieuze en grootschalige projecten, een snelle en onvoorwaardelijke besluitvorming in een vroeg stadium en op hoofdpunten tot stand te brengen (Stichting OS Amsterdam 1992: 47).

De Tweede Kamer liet de mogelijkheid voorbijgaan om over het *Eindverslag* van de Stichting Olympische Spelen Amsterdam 1992 een hoorzitting en een slotdebat te houden, ook al was het naar de Kamer verzonden. Oud-staatssecretaris Joop van der Reijden merkte hierover op:

'Opvallend is dat nooit serieus in detail is nagegaan waar de kleine 25 miljoen gulden die het project uiteindelijk heeft gekost, aan is besteed en wat de maatschappelijke opbrengst van de activiteiten is geweest' (Van der Reijden 2006: 191).

Slotopmerkingen

Organisatorisch was er vanaf 1983 sprake van een strakke procedure en een duidelijke regie vanuit de rijksoverheid. Politiek gezien had de Tweede Kamer in een eerder stadium bij de procedure betrokken kunnen worden, maar ze had ook zelf het initiatief kunnen nemen voor periodiek overleg met de regering of andere betrokkenen.

Ten aanzien van de politieke bemoeienis voor een mogelijke kandidatuur van een Nederlandse stad in 2028 of verder zou mijn voorkeur uitgaan naar een commissie vanuit de Tweede Kamer, die de

Olympische Spelen als een zogenaamd 'Groot Project' gaat aanmerken. Daardoor kan er met regelmaat gesproken worden over de voortgang en de consequenties, ook op het financiële vlak. Deze commissie zou in de aanloop naar 2016, wanneer het besluit valt of er een bid uitgebracht gaat worden, nu al ingesteld moeten worden. Hiermee kan ook het draagvlak worden vergroot. Mocht het IOC een Nederlandse stad kiezen, dan kan de Tweede-Kamercommissie blijven bestaan, de voortgang tot de Spelen volgen en bespreken. Eenzelfde procedure werd, op initiatief van de Tweede Kamer, ook gevolgd in de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het Europees Kampioenschap Voetbal 2000.

Literatuur

- Heer, Wim de (2000). *Sportbeleidsontwikkeling 1945-2000*. De Vrieseborch, Haarlem.
- Van der Reijden (2006). *Van Leids laken tot Gooise matras*. Uitgeverij Aspekt, Soesterberg.
- Interdepartementale werkgroep Olympische Spelen 1992 (1984). *Nota Olympische Spelen 1992*. Rijswijk.
- Stichting Olympische Spelen Amsterdam 1992. *Eindverslag 1984-1987*. Amsterdam.
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. *Handelingen 1983-1987*. 's Gravenhage.

¹ Jan Rijpstra (1955) was lid van de Tweede Kamer van 1994 tot 2005 en burgemeester van Tynaarlo van 2005 tot 2008. Hij bekleedde en bekleedt diverse bestuursfuncties bij sportorganisaties en is momenteel voorzitter van de in 2012 jubilerende Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO), die in dat jaar haar 150-jarig bestaan viert. Hij is bezig met de afronding van zijn proefschrift over de rol van het Nederlandse parlement in de ontwikkeling van het sportbeleid tussen 1814 en 1994.